

Tư tưởng Hồ Chí Minh

VỀ GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CÁCH MẠNG CHO THANH NIÊN

Ths. NGÔ THỊ THU NGÀ *

Hồ Chí Minh luôn luôn coi thanh niên là một trong những động lực chủ yếu của cách mạng, gắn họ với vận mệnh của dân tộc: *"Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy, nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh, một phần lớn là do các thanh niên"*. Đánh giá cao vai trò quan trọng, tiềm năng to lớn của thanh niên, Người khẳng định, thanh niên là bộ phận *"quan trọng"*, *"tốt đẹp nhất"*, *"to lớn nhất"*, và *"hy vọng nhất"* của dân tộc.

Xuất phát từ cách đánh giá đúng đắn, khách quan vai trò của thanh niên trong sự nghiệp cách mạng của dân tộc, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt coi trọng việc giáo dục đạo

đức cách mạng cho thanh niên, nhằm đào tạo họ trở thành những người công dân tốt, người lao động tốt, người chủ xứng đáng của đất nước. Người dạy, thanh niên phải *"luôn luôn trau dồi đạo đức cách mạng"* vì đạo đức cách mạng là *"cái gốc"*, *"cái nền tảng"* để hoàn thành nhiệm vụ cách mạng, *"không có đạo đức thì dù tài giỏi đến mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân"*. Theo Người, cần giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên với những phẩm chất cơ bản sau đây:

Thứ nhất: Tuyệt đối trung thành với Tổ quốc, với Đảng, hiếu với dân, anh dũng chiến đấu hy sinh vì độc lập, tự do của dân tộc, vì chủ nghĩa xã hội.

Vấn đề quan trọng hàng đầu được Hồ Chí Minh quan tâm khi nói đến giáo

dục đạo đức cách mạng cho thanh niên là làm sao cho thanh niên nhận thức được rằng đạo đức cách mạng là tuyệt đối trung thành với Tổ quốc, với Đảng, hiếu với nhân dân. Theo quan niệm của đạo đức phong kiến, khái niệm "trung" chỉ bó hẹp trong phạm vi hết lòng trung thành với vua theo kiểu "vua bảo chết, thần dân không chết là thần dân bất trung", "hiếu" chỉ là hết lòng thờ phụng cha mẹ, nghe lời cha mẹ một cách tuyệt đối, thậm chí là mù quáng theo kiểu "cha mẹ đặt đâu con ngồi đấy". Nhưng trong tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh, hai khái niệm này được nâng cao, mở rộng, mang tính giai cấp sâu sắc, có ý nghĩa cách mạng, vượt xa những quan niệm đạo đức truyền thống. Hồ Chí Minh cho

* Khoa Triết học.

rằng, trung với nước, trước hết là có tinh thần yêu nước nồng nàn, mọi suy nghĩ, hành động đều tập trung hướng tới phục vụ cho lợi ích của Tổ quốc, của nhân dân, cái gì trái với lợi ích của Tổ quốc, của nhân dân thì kiên quyết không làm và kiên quyết chống lại. Trung với Đảng là luôn luôn trung thành với lý tưởng của Đảng, cố gắng hoàn thành tốt nhất mọi nhiệm vụ mà Đảng giao cho, biết làm việc có lợi, tránh làm việc có hại cho Đảng. Trung với nước, với Đảng không chỉ thể hiện ở tình cảm, ở lý tưởng đạo đức mà còn phải thể hiện bằng những hành động cách mạng. Đó là cố gắng thực hiện đầy đủ, hiệu quả mọi chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước, chống mọi biểu hiện dao động, phai nhạt lý tưởng xã hội chủ nghĩa, biết bảo vệ Đảng, bảo vệ Nhà nước, bảo vệ thành quả cách mạng, chống mọi thế lực, mọi nguy cơ làm tổn hại đến lợi ích của Tổ quốc, của Đảng. Trung thành với Đảng còn được thể hiện ở việc tin tưởng tuyệt đối vào sự lãnh đạo của Đảng, lực lượng và trí

tuệ của nhân dân. Nếu không có sự lãnh đạo của Đảng, sự chăm lo của tập thể, của nhân dân thì thanh niên không thể trưởng thành được.

Hồ Chí Minh cũng thường xuyên nhắc nhở thanh niên phải hiếu thảo với cha mẹ, đồng thời Người cũng mở rộng phạm vi chữ "hiếu" thành hiếu với nhân dân. Đó là thái độ gần gũi, yêu mến, quý trọng nhân dân, chăm lo bảo vệ lợi ích chính đáng của nhân dân, giúp đỡ nhân dân, vượt qua khó khăn, cải thiện và phát triển cuộc sống.

Chiến đấu vì độc lập tự do, vì hạnh phúc của nhân dân là mục tiêu suốt đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Người mong muốn thanh niên hăng hái tham gia các phong trào đấu tranh, sẵn sàng chấp nhận mọi hy sinh, gian khổ, cùng với toàn Đảng, toàn dân xây dựng và bảo vệ Tổ quốc thân yêu. Theo Người, sự nghiệp cách mạng càng phát triển đòi hỏi thanh niên càng phải thực hiện tốt vai trò xung kích, đi đầu của mình theo tinh thần: "việc gì khó có thanh niên, ở đâu khó có thanh niên".

Thứ hai: thực hiện tốt

cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư, kiên quyết đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân.

Trong hệ thống tư tưởng đạo đức của Hồ Chí Minh, cần - kiệm - liêm - chính là những phạm trù đạo đức thường xuyên được đề cập đến. Theo Người, cần, kiệm, liêm, chính là những phẩm chất cơ bản không thể thiếu, giúp mỗi người trở thành một con người hoàn thiện. Người nói: "*Cần, Kiệm, Liêm là gốc rễ của Chính. Nhưng một cây cần có gốc, rễ, lại cần có ngành, lá, hoa, quả mới là hoàn toàn. Một người phải Cần, Kiệm, Liêm nhưng còn phải Chính mới là người hoàn toàn*"¹.

Cần - kiệm - liêm - chính, chí công, vô tư là những phẩm chất đạo đức cơ bản được Chủ tịch Hồ Chí Minh rất chú trọng giáo dục, rèn luyện cho thanh niên. Đó là tinh thần tích cực, tự giác trong lao động, học tập, không lãng phí thời gian và của cải của mình, của nhân dân; không tham ô, lãng phí, tôn trọng và giữ gìn của

1- Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. CTQG, H. 2002, t.5, tr. 643.

công; thẳng thắn, trung thực, chính trực; khi làm bất cứ việc gì cũng đừng nghĩ đến mình trước, khi hưởng thụ thì mình nên đi sau... Nếu không có đức tính giản dị, cần kiệm thì sẽ dẫn đến thói phung phí, xa hoa - con đường ngắn ngủi dẫn thanh niên đến với những hành vi vi phạm pháp luật, làm ăn bất chính, làm tổn hại đến lợi ích của đất nước. Người nói: *"Thanh niên cần phải chống tâm lý tự tư tự lợi, chỉ lo cho lợi ích riêng và sinh hoạt riêng của mình, chống tâm lý ham sung sướng và tránh khó nhọc. Chống thói xem khinh lao động, nhất là lao động chân tay. Chống lười biếng, xa xỉ. Chống cách sinh hoạt uỷ mị. Chống kiêu ngạo, giả dối, khoe khoang..."* Người chỉ rõ: thanh niên bao giờ cũng có nhiều khát vọng, ham muốn, nhưng phải biết hướng những khát vọng, ham muốn đó tới những mục tiêu cao đẹp, vì sự phát triển tích cực của bản thân, gia đình và xã hội, nếu chỉ hướng vào những dục vọng tầm thường thì sẽ chỉ sống với những mục đích thấp hèn. Thanh niên với sự căng

trần nhựa sống, sự thăng hoa của sức khoẻ và trí tuệ phải dám đương đầu với những khó khăn, thử thách của cuộc sống, biết chấp nhận sự hy sinh lợi ích cá nhân khi cần thiết...

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng luôn nhắc nhở: chí công, vô tư phải đi đôi với chống chủ nghĩa cá nhân. Mỗi người đều có lợi ích của riêng mình. Đáp ứng tốt nhất những lợi ích chính đáng của cá nhân và gia đình là đảm bảo cho sự tồn tại và phát triển của những "tế bào của xã hội". Do vậy, lợi ích cá nhân là hết sức chính đáng và cần phải được tôn trọng. Nhưng nếu chỉ biết đến lợi ích cá nhân mà không cần biết đến lợi ích của người khác, của xã hội, nếu tách rời lợi ích cá nhân, thậm chí đối lập nó với lợi ích tập thể, lợi ích xã hội thì sẽ rơi vào chủ nghĩa cá nhân hẹp hòi, vị kỷ. Như thế không thể dẫn tới một xã hội công bằng, bình đẳng, tự do, hạnh phúc cho mọi người. Những biểu hiện tiêu cực trong xã hội như: tham nhũng, buôn lậu, làm hàng giả, trốn thuế, cờ bạc, trộm cướp... đều là những biểu hiện khác nhau của chủ

nghĩa cá nhân. Đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân hoàn toàn không phải là thủ tiêu lợi ích cá nhân, không phải là *"giày xéo lên lợi ích cá nhân. Chống chủ nghĩa cá nhân, đòi hỏi mỗi thanh niên phải biết đặt lợi ích cá nhân trong lợi ích tập thể, làm cho chúng hài hoà với nhau. Trường hợp "nếu lợi ích cá nhân mâu thuẫn với lợi ích tập thể, thì đạo đức cách mạng đòi hỏi lợi ích riêng của cá nhân phải phục tùng lợi ích chung của tập thể"*².

Thứ ba: Phấn đấu tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng suốt đời

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, thanh niên phải chăm lo tu dưỡng, rèn luyện đạo đức, đó là công việc phải làm suốt đời, không được chủ quan, tự mãn, lơ là rèn luyện, vì *"đạo đức cách mạng không phải từ trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong"*³.

Rèn luyện đạo đức theo

2- Hồ chí Minh: Toàn tập, tập 9, Nxb CTQG, H.1996, tr.291 - 292

3- Sđd, tập 9, tr. 293.

tư tưởng Hồ Chí Minh không hoàn toàn giống như sự tu thân, dưỡng tính của Nho giáo, Phật giáo, bởi vì đạo đức cách mạng không phải là đạo đức duy tâm, tôn giáo. Mục đích của sự rèn luyện đạo đức cũng không phải chỉ vì sự thanh thân, siêu thoát của cá nhân, mà cao hơn nữa là vì nhân dân, vì đất nước.

Tự rèn luyện hàng ngày là chớ tự kiêu, tự đại, phải biết rằng "mình hay còn nhiều người khác hay hơn mình, mình giỏi còn có nhiều người khác giỏi hơn mình..." Người dạy thanh niên: "*Các cháu được khen tuyệt đối chớ kiêu ngạo, tự mãn mà cần phải cố gắng mãi, tiến bộ mãi, để mãi giữ cái danh vẻ vang là thanh niên kiểu mẫu*"⁽⁴⁾, phải tự răn mình: chớ nhìn hốt người trên, chớ xem khinh người dưới, thái độ phải luôn luôn chân thành, khiêm tốn, phải thật thà, đoàn kết, phải học người và giúp người

Tu dưỡng đạo đức cách mạng ở thanh niên phải gắn liền với việc thực hiện nghiêm túc tự phê bình và phê bình. Đó là động lực mạnh mẽ cho sự tiến bộ,

trưởng thành của mỗi cá nhân và tập thể. Theo Người, tự phê bình là nghiêm túc và trung thực tự nêu ra ưu điểm và tự vạch ra khuyết điểm của bản thân mình; phê bình là thẳng thắn nêu ra ưu điểm và vạch ra khuyết điểm của đồng chí mình trên tinh thần xây dựng. Tự phê bình và phê bình có mục đích và ý nghĩa tốt đẹp nhằm để mọi người học tập ưu điểm của nhau, giúp nhau sửa chữa khuyết điểm, cùng nhau tiến bộ. Khi tiến hành tự phê bình và phê bình phải có phương pháp đúng. Tự phê bình phải thành thật, không giấu giếm khuyết điểm, cầu thị; phê bình phải chân thành, trung thực, rõ ràng chứ không phải để công kích nhau, làm mất đoàn kết nội bộ. Ngược lại, phải chống thói nể nang, che giấu khuyết điểm. Hồ Chủ tịch cho rằng, nể nang, xuê xoa, qua quýt trong tự phê bình và phê bình chẳng khác nào thấy trên mặt đồng chí mình có nhọ mà không chỉ, thấy đồng chí ốm mà không chữa... Ngày nay, tự phê bình và phê bình càng trở thành một công cụ hữu hiệu

trong cuộc đấu tranh chống tham nhũng mà Đảng và Nhà nước ta đang quyết tâm tiến hành.

Các thế hệ thanh niên Việt Nam hiện nay được vinh dự và may mắn sinh ra và lớn lên trong thời đại Hồ Chí Minh. Đạo đức, lối sống và cuộc đời của Người là tấm gương sáng ngời cho tất cả chúng ta noi theo. Người đã kế thừa và phát triển những giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc, thổi vào chúng hơi thở, sức sống tinh thần cách mạng của thời đại, đồng thời chính Người cũng thực hành những nội dung đạo đức ấy và yêu cầu mọi cán bộ đảng viên, thanh niên phải thực hành.

Rõ ràng; giáo dục cho thanh niên theo tinh thần đạo đức Hồ Chí Minh là một yêu cầu, một nhiệm vụ cách mạng cơ bản và quan trọng, đặc biệt trong giai đoạn hiện nay, khi một bộ phận không nhỏ thanh niên do những tác động khách quan của cơ chế thị trường và những yếu kém của bản thân đang có những biểu hiện suy đồi đạo đức thì vấn đề này càng trở nên cấp bách hơn bao giờ hết. □